

Acta

van de Generale Synode Amersfoort-Centrum
2005
van de Gereformeerde Kerken in
Nederland

Bijlage VI - II
Rapport deputaten Geestelijke verzorging
militairen (inclusief aanvullend rapport)

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap Generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

VOORWOORD / INLEIDING

Wij, deputaten voor de Geestelijke Verzorging van Militairen, benoemd door de Generale Synode van Zuidhorn 2002, zijn blij u hierbij onze rapportage van de door ons verrichte werkzaamheden en de daaruit voortvloeiende voorstellen aan uw vergadering te doen toekomen.

Wij zien terug op een periode waarin we vooral aan een voor ons nieuwe situatie moesten wennen en waarin we op die nieuwe situatie ingespeeld moesten raken. Het nieuwe van de situatie betrof deels ons eigen deputaatschap: sinds de GS van Zuidhorn bestaan we immers uit twee secties, een sectie krijgsmachtpredikanten en een sectie militairen. Een ander nieuw aspect voor ons was de plaatsing van ds. J.P. van Bruggen op Aruba. Zowel op het één als op het ander zullen we nog terugkomen. Wij zijn van mening, dat wij naar vermogen aan de opgedragen taak hebben gewerkt. Onder gebed om Gods zegen hebben wij dat werk verricht. In de overtuiging dat deze arbeid zal meewerken aan de komst van het Koninkrijk van God.

Vanwege het feit dat we ons meeste werk in twee secties doen, die eigen vergaderingen houden, stellen wij ons rapport ook in twee delen samen: een deel over de sectie krijgsmachtpredikanten en een deel over de sectie militairen.

Wat de vraag betreft of naar ons oordeel het volledige rapport aan de kerken moet worden toegezonden - en dan zou ons rapport zes maanden voor de aanvang van de synode klaar moeten zijn - : gezien het feit dat er binnen ons werk kerkelijk gezien een punt aan te wijzen is, dat gevoelig ligt - we bedoelen het punt avondmaalsviering in crisisgebieden - achten wij het verstandig, dat de kerken van ons werk via ons rapport op de hoogte gesteld worden, zodat reacties mogelijk zijn.

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD / INLEIDING	3
INHOUDSOPGAVE	4
1 SAMENVATTING	5
2 SAMENSTELLING VAN HET DEPUTAATSCHAP	6
3 OPDRACHT VAN DE SYNODE.....	7
4 GLOBAAL BELEIDSOVERZICHT.....	8
4.1 WERVING LANGVERBANDERS	8
4.2 LIDMAATSCHAP CIO-M	8
4.3 UITZENDING EN VOLLEDIGE INZETBAARHEID	8
5 UITVOERING VAN DE OPDRACHT	8
5.1 VERGADERINGEN	8
5.2 CONTACTEN HOOFDKRIJGSMACHTPREDIKANT	9
5.3 MEEWERKEN IN DE CIO-M	9
5.3.1 WERVING EN SELECTIE.....	9
5.3.2 WISSELING VAN DE WACHT.....	9
5.3.3 REORGANISATIE DIENSTEN GEESTELIJKE VERZORGING.....	10
5.3.4 MISSION STATEMENT	10
5.3.5 AMBTENAREN EED OOK VOOR GEESTELIJK VERZORGERS?.....	10
5.3.6 VARIA.....	10
5.3.7 VOORZITTER CIO-M.....	10
5.4 CONTACTEN KRIJGSMACHTPREDIKANTEN	10
5.4.1 TWEE KRIJGSMACHTPREDIKANTEN	12
5.4.2 PENSIOENBREUK	14
5.4.3 SCHOLING.....	14
5.4.4 CONTACTOEFENING KRIJGSMACHTPREDIKANTEN	14
5.4.5 CONTACTOEFENING RESERVE-KRIJGSMACHTPREDIKANTEN.....	14
5.5 CONTACTEN DEPUTATEN CGK	13
5.6 FORMULIER ZENDING KRIJGSMACHTPREDIKANT	13
5.7 INSTRUCTIE KRIJGSMACHTPREDIKANTEN	15
6 OVERZICHT VAN DE ACTIVITEITEN SECTIE MILITAIREN	21
6.1 VOORTZETTING WERK CCCG/INTEGRATIE IN DEPUTAATSCHAP.....	21
6.2 ACTUALISEREN BESTAND MILITAIREN EN ONDERHOUDEN EN OPZETTEN VAN HET NETWERK	21
6.3 OPZETTEN WEBSITE	21
6.4 UITGEVEN IKD	21
6.5 ONDERHOUDEN VAN CONTACTEN MET MILITAIREN DIE OP UITZENDING GAAN.....	22
7 CONCEPT INSTRUCTIE	23
8 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN.....	24
9 BIJLAGEN	24
Bijlage 1:.....	25
Bijlage 2:.....	26

1 SAMENVATTING

Het werk van ons als deputaten voor de Geestelijke Verzorging van Militairen kende in de periode tussen de Generale Synode van Zuidhorn 2002 en de Generale Synode van Amersfoort 2005, twee aandachtsvelden:

- a. Werk ten dienste van onze twee krijgsmachtpredikanten, ds. A.H. van der Velden, legerpredikant en ds. J.P. van Bruggen, vlootpredikant.
- b. Werk ten dienste van broeders die werkzaam zijn in de krijgsmacht en hun naast-verwanten.

Wat het werk ten dienste van de krijgsmachtpredikanten betreft, noemen wij het volgende:

- 1 De Generale Synode van Zuidhorn heeft ons opdracht gegeven ten aanzien van het door ons op die Synode ingediende Zendformulier. Daaraan hebben we onze aandacht gegeven.
- 2 Met betrekking tot de financiële regelingen bij terugkeer uit de krijgsmacht: daarin konden we als gevolg van de uitzending van ds. A.H. van der Velden niet verder komen.
- 3 Veel aandacht hebben we besteed aan de vraag, hoe een Gereformeerd krijgsmachtpredikant heeft te functioneren in de situatie waarmee onze vlootpredikant te maken kreeg, namelijk stationering op Aruba.
- 4 Er moest aandacht worden geschonken aan de zaken die binnen de Interkerkelijke Commissie voor Contact in Overheidszaken voor Militairen (CIO-M) aan de orde kwamen. In hoofdzaak ging dat over werving en selectie van nieuwe krijgsmachtpredikanten, de reorganisatie van de Dienst Geestelijke Verzorging bij de krijgsmacht en hoe goed vorm gegeven kan worden aan de taak van de Protestantse Geestelijke Verzorging binnen de krijgsmacht.
- 5 Ten aanzien van de instructie voor dienstdoende krijgsmachtpredikanten voor uitzonderingssituaties in crisis- en oorlogsgebieden, heeft uw voorgangster besloten, dat deze kritisch in de praktijk getoetst zou worden. Naar onze inschatting is de periode tussen twee generale synodes te kort om van een volledige toetsing te kunnen spreken. Op dit punt kunnen we hoogstens een voorlopig oordeel uitspreken.

Wat het werk ten dienste van gereformeerde broeders in de krijgsmacht betreft - het werk dat tot aan de Synode van Zuidhorn behartigd werd door de Contact Commissie Gereformeerde Garnizoenskerken (CCCG) - noemen wij het volgende: .

Op 21 februari is formeel besloten de CCCG op te heffen. In 47 jaar is er veel gebeurd in deze commissie waar dankbaar op terug gekeken kan worden. Er is ook dankbaarheid dat dit werk voortgezet kan worden in deputaatschapsverband. Het werk kent drie speerpunten:

- 1 Informatieverschaffing: In 's Konings Dienst, het blad van de CCCG bleef bestaan. Daarnaast wordt een website opgezet waar (aanstaande) militairen en hun kerkenraden snel nuttige informatie van af kunnen halen.
- 2 Netwerk gereformeerde militairen: Er wordt gewerkt om een actuele lijst van militairen te maken. De medewerking van de plaatselijke kerken is hiervoor hard nodig, maar niet altijd bevredigend te noemen.
- 3 Uitzendingen: Militairen die uitgezonden worden krijgen voorafgaand bezoek. Omdat de situatie in de uitzendinggebieden risicovoller is geworden werd op 1 oktober 2004 een avond voor het thuisfront gehouden

2 SAMENSTELLING VAN HET DEPUTAATSCHAP

De Generale Synode van de Gereformeerde Kerken te Zuidhorn 2002 benoemde de volgende personen in het deputaatschap (tussen haakjes staat het beoogde jaar van aftreden):

Voor de sectie Krijgsmachtpredikanten:

Primi:

ds. G.F. de Kimpe, Hardenberg (2008) (samenroeper) - gf.dekimpe@filternet.nl
br. G.A. Rietveld, Amersfoort (2011) - garietveld@epafra.org
br. B.K. Dertien, Wezep (2005) - famdertien@hotmail.com
br. H. Emmens, Brussel (2008) - emmens@belgacom.net
ds. W. Tiekstra, Berkel en Rodenrijs (2008) - w.tiekstra@hccnet.nl
ds. J.W. Veltkamp, Almere (2011) - billymacfields@mac.com
br. L. Jobse, Ede (2011) - laurensjobse@wanadoo.nl

Secundi:

br. G.H. Elzinga, Deventer - g.h.elzinga@hccnet.nl
ds. C. van Breemen, Soest - c.v.breemen@wijngaard.nl

Krijgsmachtpredikanten:

ds. J.P. van Bruggen, Aruba (BOT KRIJGSMACHTPREDIKANT) - J.P.v.Bruggen@mindef.nl
ds. A.H. van der Velden, Eindhoven (BOT KRIJGSMACHTPREDIKANT) - ah.vd.velden@hccnet.nl

Voor de sectie Militairen:

Primi:

br M.C. van der Burgh, Deventer, marc@remedie.nu
br. Jac. Plas, Vogelenzang, jac.an.plas@12move.nl
br. A. Stam, Barneveld, artcor@hetnet.nl
Ds. M. Tel, Bunschoten, marten.tel@filternet.nl

Secundi:

br. R. Lap, Colmschate, rlap@freeler.nl
br. K. ter Veer, Zutphen, klaas.ter.veer@home.ict.nl

Bezetting:

Omdat br. H. Emmens in de verslagperiode niet beschikbaar was voor het deputatenwerk, vanwege plaatsing in België, is zijn plaats steeds ingenomen door secundusdeputaat br. G.H. Elzinga.

Functieverdeling sectie krijgsmachtpredikanten:

Het voorzitterschap van het deputaatschap wordt vervuld door ds. De Kimpe. Br. Rietveld werd secretaris van het deputaatschap en loste daarmee ds. Tiekstra af. Br. Dertien heeft de taak van penningmeester van br. Damstra overgenomen, in nauwe samenwerking met de quaestor van de generale synode, daar br. Damstra het deputaatschap in 2002 verliet.

Ds. Tiekstra is voor de Gereformeerde Kerken lid van de Interkerkelijke Commissie voor Contact in Overheidszaken inzake Militairen (CIO-M).

Functieverdeling sectie militairen:

Ds. Tel was al tijdens de benoeming door de vorige synode ziek. Daarom heeft secundus br. Lap vanaf het begin het voorzitterschap waargenomen. Met ingang van augustus 2004 heeft ds. Tel het voorzitterschap weer op zich genomen. Br. Plas moest vanwege gezondheidsredenen zijn taken vanaf voorjaar 2004 neerleggen. Secundus br. Ter Veer heeft vanaf het begin volledig in de sectie meegedraaid, en functioneerde als zodanig als primus. Hij is degene die de lijst van militairen volledig en up to date moet maken. Br. Stam is verantwoordelijk voor de informatievoorziening, namelijk In ' Konings Dienst en de website. Br. M. v.d. Burgh is buitenlandcoördinator. Van buiten de sectie is zr. G. Tel aangetrokken aangetrokken o de vergaderingen van de sectie voor te bereiden en te notuleren.

VOORSTEL:

Sectie krijgsmachtpredikanten:

Vanwege het feit dat br. Dertien het deputaatschap verlaat in 2005, wordt voorgesteld in zijn plaats br. G. Elzinga te benoemen. Br. Elzinga was reeds enige jaren als secundus voor br. Emmens actief in het deputaatschap.

Hierdoor zal het nodig zijn dat een nieuwe secundus wordt aangezocht in de plaats van br. Elzinga. Ons voorstel is deze functionaris te verkrijgen uit het krijgsmachtdeel van de Kon. Marine. Wanneer dit lukt zijn, m.u.v. de Kon. Marechaussee, vertegenwoordigingen uit alle krijgsmachtdelen in het deputaatschap aanwezig.

Br. Emmens is nog in België geplaatst, hij zal naar verwachting in september 2006 naar Nederland terugkeren.

Sectie militairen:

Omdat br. Ter Veer in feite al als primus functioneerde, wordt voorgesteld hem te benoemen in plaats van br. Plas. Daarom zal er een nieuwe secundus aangezocht moeten worden in plaats van br. Ter Veer. Wij zouden graag zien dat deze secundus afkomstig is uit Den Helder, omdat zich daar de grootste gemeenschap van militairen bevindt in onze kerken. Br. Lap is bereid om nog een periode als secundus te functioneren. Wij stellen voor hem ook zodanig te benoemen.

3 OPDRACHT VAN DE SYNODE

Deputaten kregen van de Generale Synode te Zuidhorn 2002 in hoofdzaken de volgende opdracht. (De letterlijke opdracht is aan dit rapport toegevoegd als bijlage 1.)

- a Contact te onderhouden met de hoofdkrijgsmachtpredikant.
- b Naar vermogen constructief mee te werken in de CIO-M.
- c Contacten te onderhouden met dienstdoende en reserve krijgsmachtpredikanten.
- d Contact te onderhouden met gereformeerde militairen in binnen- en buitenland, en met hun thuisfront.
- e De ontwikkelingen in de krijgsmacht wat de geestelijke verzorging betreft nauwkeurig te volgen en daarop zo mogelijk in te spelen.

4 GLOBAAL BELEIDSOVERZICHT

4.1 Werving Langverbanders

In de voorbije periode zijn vanuit de Dienst Protestantse Geestelijke Verzorging twee oproepen om te solliciteren gekomen. Inkrimping van het aantal plaatsen voor krijgsmachtpredikanten vanuit de protestantse kerken is hiervan de achterliggende oorzaak. Slechts een drietal gereformeerde predikanten solliciteerde. Tot benoeming heeft dit niet geleid. Het aantal krijgsmachtpredikanten vanuit onze kerken is dus op twee gebleven.

4.2 Lidmaatschap CIO-M

Eén van onze deputaten maakt deel uit van de CIO-M en neemt als zodanig deel aan de besprekingen die daar plaatsvinden. Samen met leden die de CGK en de NGK vertegenwoordigen, vormen ze een minderheid die een kritische functie heeft. Niettemin worden de bijdragen aan de besprekingen gewaardeerd.

4.3 Uitzending en volledige inzetbaarheid

Vanwege de veranderende omstandigheden binnen de krijgsmacht - veel inzet in internationaal verband met als gevolg uitzendingen naar crisis-gebieden - wordt van krijgsmachtpredikanten verlangd, dat zij overal inzetbaar zijn. In de rapportage aan de Generale Synode in Leusden 1999 is daar uitgebreid aandacht voor geweest. Volledig inzetbaar wil ook zeggen: verbonden worden aan de oecumenische gemeente in Seedorf of avondmaalsviering in crisis- en/of oorlogsgebieden. De synode gaf voorzichtig groen licht.

Op de Synode van Zuidhorn kon een instructie voor krijgsmachtpredikanten in crisis- en/of oorlogsgebieden vastgesteld worden, die kritisch en in de praktijk getoetst moest worden. Ook werd gevraagd het Zendformulier zo mogelijk uit te breiden met een paragraaf of zinsnede die melding zou maken van een gereformeerde visie op de overheid. We komen op beide punten terug.

5 UITVOERING VAN DE OPDRACHT

5.1 Vergaderingen

Om de van synode wege ontvangen opdracht zo goed mogelijk uit te voeren hebben deputaten in de afgelopen periode - sinds de Generale Synode van Zuidhorn - geregeld vergaderd. De data zijn:

voor de sectie krijgsmachtpredikanten:

4 oktober 2002, 7 december 2002, 24 januari 2003, 21 februari 2003, 4 april 2003, 6 juni 2003, 12 september 2003 (tijdens deze vergadering werd afscheid genomen van ds. A.H. van der Velden, die voor een half jaar naar Banja Luka (Bosnië) zou gaan), 14 november 2003, 12 december 2003, 13 februari 2004, 16 april 2004.

Op 3 juni 2003 heeft een delegatie van het deputaatschap een voorbereidend gesprek gehad met ds. J.P. van Bruggen, kort voor zijn vertrek naar Aruba, gevolgd door een gesprek tijdens de verlofperiode van ds. Van Bruggen op 19 maart 2004.

Veel aandacht op de vergaderingen ging uit naar vragen rond de werksituatie van ds. Van Bruggen - hierover meer, als we het werk van onze krijgsmachtpredikanten bespreken.

voor de sectie militairen:

26 november 2002, 11 maart 2003, 20 mei 2003, 9 oktober 2003, 25 november 2003, 21 februari 2004, 13 april 2004, 1 juni 2004, 31 augustus 2004 en 8 oktober 2004. 21 februari was een vergadering van een hele dag. Die dag had het gehalte van een brainstormsessie waarop lijnen werden uitgezet.

Verder waren er vergaderingen van de beide secties samen:

22 november 2002, 20 juni 2003 (tijdens deze vergadering werd afscheid genomen van ds. J.P. van Bruggen), 12 december 2003, en 18 juni 2004.

Op 28 februari en 1 maart 2003 vergaderde het voltallige deputaatschap (voor zover mogelijk) samen

met de 'deputaatschappen geestelijke verzorging militairen' van CGK en NGK, alsmede met de krijgsmachtpredikanten uit deze kerken.

5.2 Contacten hoofdkrijgsmachtpredikant

Dankzij het lidmaatschap van de CIO-M zijn de contacten met de hoofdkrijgsmachtpredikant (HKP) regelmatig en gegarandeerd. De HKP is namelijk uit hoofde van zijn functie lid van de CIO-M-vergadering. Daar brengt hij rapport uit over de Dienst Protestantse Geestelijke Verzorging (DPGV) binnen de krijgsmacht, de ontwikkelingen daarvan en de ontwikkelingen binnen de krijgsmacht. Via hem ontvangen deputaten ook enige feedback omtrent het functioneren van onze krijgsmachtpredikanten.

5.3 Meewerken in de CIO-M

Sedert de Generale Synode van Zuidhorn 2002 is ds. Tiekstra als lid van de CIO-M zoveel mogelijk bij de vergaderingen van die commissie aanwezig geweest. Er is naar vermogen meegewerkt aan het vormen van beleid voor de Protestantse Geestelijke Verzorging (PGV) binnen de krijgsmacht. We noemen enkele zaken die in deze periode aan de orde kwamen.

5.3.1 WERVING EN SELECTIE

De eerder vastgestelde en geëvalueerde procedure om te komen tot vervulling van vacatures van krijgsmachtpredikanten, werd op één punt bijgesteld. Er werd een ruimere periode gewenst geacht tussen de start van de wervingsactie en de daadwerkelijke indiensttreding. Argument daarvoor is, dat de benoemde krijgsmachtpredikant het werk in de gemeente, waaraan hij verbonden was, moet kunnen afronden. De tussentijd werd op minimaal zes, mogelijk zeven, maanden gesteld. In de jaren tussen ons rapport aan de vorige generale synode zijn een aantal van slechts vijf krijgsmachtpredikanten in dienst getreden. Feitelijk hadden het er meer moeten zijn, maar de bezuinigingen en de daarmee gepaard gaande inkrimping lieten dat niet toe. Binnen de CIO-M is men al blij, dat bij de laatste bezuinigingsronde in 2004 de Diensten Geestelijke Verzorging werden ontzien. Wel moest binnen het totaal van ruim 150 geestelijke verzorgers plaats ingeruimd worden voor twee krijgsmachtpredikanten ten behoeve van de Hindoe-militairen. De Dienst Protestantse Geestelijke Verzorging bezet momenteel 53 posten.

5.3.2 WISSELING VAN DE WACHT

Nadat in september 2002 de Hoofd Krijgsmacht Predikant ds. G.C. van der Klis werd opgevolgd door ds. G. Bikker, werden ook de Hoofden van Dienst vervangen. Hoofd Legerpredikanten werd ds. A.W. Velema (in plaats van ds. A.A. Boeschoten), Hoofd Vlootpredikanten ds. J. Majoor (in plaats van ds. L.J. Lamens) en Hoofd Luchtmachtpredikanten ds. F. Janssen (in plaats van ds. H.A. Wisman).

5.3.3 REORGANISATIE DIENSTEN GEESTELIJKE VERZORGING

In de loop van de verslagperiode werd de reorganisatie van de Diensten Geestelijke Verzorging afgerond. Deze reorganisatie werd nodig geacht in verband met een doelmatige bedrijfsvoering. De benoeming door het Defensie Interservice Commando van een interim-manager, die op korte termijn de reorganisatie diende te realiseren, viel slecht binnen de Diensten Geestelijke Verzorging. Mee doordat er een onduidelijke scheiding van verantwoordelijkheden tussen de militaire bedrijfsvoering enerzijds en de kerkelijke inhoud anderzijds zou worden doorgevoerd. de CIO-M besloot in overleg met het ROMO (de Rooms Katholieke evenknie van de CIO-M) in te grijpen en een brief naar de Staatssecretaris van Defensie te zenden, waarin zij hun zorg over de ontwikkelingen uitspraken en om een gesprek verzochten. Dit gesprek werd voorbereid door een kleine commissie van de Zendende Instanties. Het leidde er toe, dat binnen de bedrijfsvoeringsprocedures van Defensie de Diensten Geestelijke Verzorging een aparte positie ontvingen, die recht doet aan de bijzondere rol van de geestelijke verzorging op het grensvlak van kerk en staat.

Een andere interim-manager werd benoemd. En wel de binnen de krijgsmacht zeer bekende oud-hoofdkrijgsmachtpredikant ds. G.L. Born. Deze bereidde, als onafhankelijk voorzitter van het management-team, de invoering van een samenwerkingsmodel van de Diensten Geestelijke Verzorging voor. In dit model lijkt de principiële scheiding tussen inhoud van het werk en de bedrijfsvoering op bevredigende wijze te zijn geregeld.

5.3.4 MISSION STATEMENT

In het kader van de bedrijfsvoering bij Defensie bleek het nodig voor de Diensten Geestelijke Verzorging een Mission Statement te formuleren. Deze is gaan luiden:

"De dienst Protestantse Geestelijke Verzorging ondersteunt militairen en hun directe relaties bij geloof en zingeving. Hij is deskundig in levensbeschouwelijke communicatie in de krijgsmacht. Zorg voor humaniteit bij het optreden van de krijgsmacht, ook in internationaal verband, heeft zijn bijzondere aandacht. De krijgsmachtpredikanten verrichten pastoraat namens hun zendende kerken. Zij zijn geroepen omwille van het evangelie van Jezus Christus. Als ambtsdragers van hun kerk gaan zij voor in liturgie en bezinning van militairen overal ter wereld."

5.3.5 AMBTENAREN EED OOK VOOR GEESTELIJK VERZORGERS ?

Ter waarborging van de integriteit van burgerambtenaren binnen Defensie wordt van hen gevraagd een eed af te leggen. De vraag kwam tot de Hoofden van de Diensten Geestelijke Verzorging of deze eed ook door de geestelijk verzorgers kon worden afgelegd, daar zij feitelijk ook burgers in de defensie-organisatie zijn. De CIO-M heeft in overleg met het ROMO daarop terughoudend gereageerd. Er wordt gezocht naar een andere methode om de integriteit van de geestelijk verzorgers te waarborgen. Gedacht wordt onder andere aan een vast te stellen en te ondertekenen gedragscode voor krijgsmachtpredikanten en aalmoezeniers.

5.3.6 VARIA

- a Overwogen wordt om, naar het voorbeeld van de Rooms Katholieke Dienst GV, een jaarlijkse kerkdienst te houden ter herinnering van hen die bij het vervullen van taken voor Defensie gevallen zijn. Dit vooral met het oog op de ondersteuning van nabestaanden.
- b Gezocht wordt naar een mogelijkheid om de kerkelijk administratieve functie, die de protestantse gemeente in Seedorf (Duitsland) vervult, na de opheffing van de legerplaats aldaar, elders onder te brengen. Gedacht wordt aan het elders in Duitsland stichten van een protestantse gemeente.
- c Met de Theologische Universiteit in Kampen (Koornmarkt) is overeenstemming bereikt om vorm te geven aan de wetenschappelijke ondersteuning van het protestantse krijgsmachtpastoraat. Een gepromoveerde krijgsmachtpredikant krijgt gedurende vier jaar twee dagen per week studietijd toegewezen, om onderzoek te doen naar de vragen rond de verhouding ambt en professie.
- d Elk jaar vond er in de maanden maart/april een conferentie van protestantse krijgsmachtpredikanten plaats. Deze conferenties werden gezamenlijk door de CIO-M en de PGV georganiseerd. De thema's waren: "Wat bezielt ons? - aard en identiteit van protestantse geestelijke verzorging"; "Eredienst en lied onderweg" en "Ik geloof in mijn eigen tijd".
- e Op verzoek van de beleidsgroep Kerk en Krijgsmacht van de Protestantse Kerk in Nederland (voorheen de SoW-kerken) wordt er binnen de CIO-M op geregelde tijden aandacht geschonken aan onderwerpen die gerelateerd zijn aan het werk van de krijgsmachtpredikanten. Te denken valt aan: de rechtvaardige oorlog, Europeanisering van de krijgsmacht, oecumene binnen de krijgsmacht (internationaal). De beleidsgroep heeft er behoefte aan over zijn denkproces ook de andere kerken te horen. In het jaar 2003 is er zo aandacht geweest voor het takenpakket van de GV-er en over de importantie van de Charta Oecumenica en de Leuenberger Konkordie voor het werk van de PGV-er. Deze besprekingen zijn beschouwend van aard. Erover worden geen afspraken gemaakt of besluiten genomen.

5.3.7 VOORZITTER CIO-M

Nadat de vorige voorzitter, mr. A. Vaandrager, zijn functie had neergelegd, werd er ijverig gezocht naar iemand die zijn plaats kon innemen. In het jaar 2002 werd een onafhankelijk voorzitter gevonden in de persoon van W.F.L. van Leeuwen (afkomstig uit de Evangelisch Lutherse Kerk). Zijn leiding en inbreng wordt hoog gewaardeerd.

5.4 Contacten krijgsmachtpredikanten

5.4.1 TWEE KRIJGSMACHTPREDIKANTEN

Op dit moment zijn twee van onze predikanten in functie als krijgsmachtpredikant voor onbepaalde tijd: ds. J.P. van Bruggen sinds 25 april 2000 en ds. A.H. van der Velden sinds 1 april 2000. Ds. Van Bruggen is in juli 2003 naar Aruba verhuisd en is daar voor een periode van drie jaar als vlootpredikant gestationeerd. Ds. Van der Velden is van oktober 2003 tot eind april 2004 uitgezonden geweest naar Banja Luka. Per 1 juli 2004 is hij aangesteld als brigadepredikant van de 13e brigade in Oirschot.

Nog een drietal predikanten uit de Gereformeerde kerken heeft op een vacature gesolliciteerd, maar

dit heeft niet geleid tot een benoeming.

A. Over het werk van ds. Van Bruggen willen we het volgende opmerken:

Voor ds. Van Bruggen kwam er medio 2003 een einde aan zijn eerste driejarige plaatsing binnen de Koninklijke Marine: de mijnendienst in Den Helder. Tijdens zijn plaatsing op de mijnendienst werd hij voor drie maanden op Hr. Ms. Van Nes geplaatst. In het kader van de operatie Enduring Freedom moest het genoemde M-fregat opereren in de Middellandse Zee. Het werk van onze vlootpredikant bestond tijdens die reis onder meer uit veelvuldige gesprekken met bemanningsleden, het leiden van groepsgesprekken en het beleggen van de wekelijks terugkerende zondagse kerkdienst aan boord.

Ook op een aantal mijnenjagers heeft ds. Van Bruggen tijdens deze drie jaren meerdere vaarperiodes meegemaakt en ging daarbij voor in kerkdiensten aan boord, in havens en op zee. Hij bracht ziekenbezoeken, gaf lessen geestelijke verzorging, volgde verschillende cursussen en trainingen en werkte aan een goede samenwerking met zijn collega's in de Dienst Geestelijke Verzorging. Dit alles naast de reeds boven genoemde werkzaamheden.

Na een periode van voorbereidingen en afscheid nemen vertrokken ds. en mevrouw Van Bruggen met hun vijf kinderen in de zomer van 2003 naar Aruba. Daar is hij voor drie jaar geplaatst op de Marinierskazerne Savaneta. Een bijzondere plaatsing, omdat ook de daar verblijvende mariniers er in veel gevallen voor drie jaren met hun gezinnen wonen. Het werk dat hij er verricht betreft pastoraat aan de militairen en hun gezinnen, vormingswerk, het voorgaan in diensten in de aanwezige kapel en het onderhouden van contacten met de Arubaanse samenleving. Voor het werken aan de persoonlijke contacten met de mariniers gaat ds. Van Bruggen regelmatig mee op oefeningen van allerlei aard. Een goed beeld van zijn werk kregen wij via een uitzending op de Nederlandse televisie op 7 maart 2004.

Deputaten hebben regelmatig contact met ds. Van Bruggen. Ds. Van Bruggen geeft via rapporten regelmatig een overzicht van zijn werkzaamheden en daarmee inzicht in de opgaven en mogelijkheden waarmee hij als gereformeerd predikant geconfronteerd wordt. Uit zijn rapporten blijkt, dat ds. Van Bruggen als geestelijk verzorger in de Koninklijke Marine belangrijk en zinvol werk verricht. Deputaten zijn onder de indruk van de wijze waarop hij zijn werk aanpakt en vorm geeft. Met name treft hen, dat hij steeds mogelijkheden vindt als gereformeerd predikant op te treden. Dat komt uit in de manier waarop hij de diensten gestalte geeft. Ook zijn aandacht voor onderwijs in de christelijke leer (binnen het vormingswerk) legt daarvan getuigenis af.

Volgens besluit 5 in artikel 101 van de acta van de Generale Synode van Zuidhorn is een van de taken van deputaten onze krijgsmachtpredikanten te begeleiden in situaties van eventuele viering van het avondmaal in oorlog- en crisissituaties.

Tijdens een werkverlof is met ds. Van Bruggen gesproken over zijn werk, voorgaan in diensten en bediening van sacramenten. Ds. Van Bruggen kwam naar zijn gevoel in de knel met de synodale bepalingen ten aanzien van avondmaalsviering in crisisgebieden. Hij heeft hierin een weg gezocht en dit tijdens zijn werkverlof aan de deputaten voorgelegd. Zij hebben op zijn handelen met instemming gereageerd en toegezegd de problematiek aan de synode voor te leggen. Verderop in ons rapport komen we daarop nog terug.

B. Over het werk van ds. Van der Velden is het volgende te melden:

In de afgelopen periode heeft ds. A.H. van der Velden op diverse plaatsen in binnen- en buitenland zijn werkzaamheden kunnen verrichten. Tot oktober 2003 was hij geplaatst op de Koninklijke Militaire School (KMS) in Weert. Van oktober 2003 t/m april 2004 was hij op uitzending in het kader van Stabilisation Force (SFOR) in Bosnië, met als standplaats Banja Luka. Na zijn uitzending is hij geplaatst als Brigade Geestelijk Verzorger bij de 13e Brigade in Oirschot.

Zijn taak op de KMS bestond voor een groot deel uit het verzorgen van lessen aan de aspirant onderofficieren in opleiding. Verder gaf hij regelmatig leiding aan meerdaagse conferenties voor leerlingen. Deze conferenties hadden o.a. tot onderwerp, omgaan met verlies, dood, en ethische verantwoordelijkheid als militair leider. Ook was één van ds. Van der Veldens taken, laagdrempelig aanwezig te zijn voor militairen met problemen in de breedste zin van het woord. De verandering in de taakstelling van de krijgsmacht, meer missies in het buitenland, levert bij veel militairen

problemen op. Veel echtscheidingen onder militairen zijn het gevolg van de deelname aan deze vredesoperaties, een wrang woord in dit verband. Daarnaast organiseerde ds. Van der Velden samenkomsten op zondagen tijdens meerdaagse oefeningen. Door ziekte van 2 collega's in het Geestelijk Verzorgingsteam (GV) op de KMS is er gedurende langere tijd een behoorlijke wissel getrokken op ds. Van der Velden, waardoor hij veel werk moest laten liggen. Dankbaarheid is er voor ds. Van der Veldens eigen gezondheid, hij kon zijn werk blijven doen. Tijdens de periode van plaatsing op de KMS bezocht ds. Van der Velden regelmatig de deputatenvergaderingen. Ook mocht een afvaardiging van deputaten hem op zijn werkplaats en in zijn gezin bezoeken.

Tijdens zijn uitzending naar Bosnië was het de taak van ds. Van der Velden de Nederlandse militairen, waaronder marechaussee en politiemensen (EUPM) in Banja Luka, Sarajevo en Split en op diverse plaatsen in Bosnië geestelijk te begeleiden. Hij schreef hier zelf over in zijn Nieuwsbrief "Ik ben soms een halve reisleader, dan weer voorganger. Soms bemiddelaar. Het meest nog aanspreekpunt. Kortom ik heb hier een zeer afwisselend bestaan". Tijdens de uitzending organiseerde hij wekelijks een kerkdienst; deze diensten werden door een klein groepje mensen trouw bezocht. Vaste onderdelen in deze diensten waren verootmoediging, gebed, bijbellezing, preek en zingen. Vooral in de liedkeuze probeerde hij elementen van de 10 geboden en de geloofsbelijdenis te laten uitkomen. Ook heeft hij een collecte ingevoerd voor een diaconaal doel in de omgeving van Banja Luka. Van de preken zegt hij: "deze wijken niet echt af van wat ik in Nederland gewend was. Wel probeer je nog meer dan thuis kerktaal te vermijden". Met deze groep trouwe kerkgangers is ook een aantal malen het Heilig Avondmaal gevierd. Daarbij werd vooraf duidelijk gemaakt wat die viering inhoudt: Christus dood gedenken tot vergeving van al onze zonden. Ds. Van der Velden schrijft over zijn gevoelens met betrekking tot de vieringen "Ver van huis, in den vreemde, toch die hartelijke verbondenheid ervaren van samen kinderen van God zijn, los van de gebruikelijke context en sleur soms. Ik heb het als bijzonder verrijkend ervaren". Tijdens de uitzending kon de opdracht van onze legerpredikant: verkondig het Woord, met een extra dimensie doorgang vinden. Onze God biedt rijke middelen om Zijn opdrachten te vervullen.

Na zijn uitzending is ds. Van der Velden per 1 juli 2004 geplaatst in Oirschot bij de 13e Brigade. Hij werkt daar in een Geestelijk Verzorgingsteam, dat bestaat uit 2 dominees, 2 aalmoezeniers (RK) en 1 raadsman (Hum). Zijn werk daar zal bestaan uit het individueel geestelijk begeleiden van militairen met problemen. Verder neemt hij maandelijks deel aan het overleg in diverse Sociaal Medische Teams (SMT). Deze teams, waar verder nog een arts, maatschappelijk werker en iemand van de afdeling Personeelszaken deel van uitmaken, adviseren de commandant op medisch-sociaal personeelsgebied. Ook is hij geestelijk verzorger voor de staf van de 13e brigade en een drietal zelfstandige compagnieën. Door de vele meerdaagse oefeningen zal hij regelmatig op zondag diensten te velde mogen organiseren. Aangezien binnen defensie de uitzendddruk toeneemt door extra uitzendingen en inkrimping van het leger, is het niet onwaarschijnlijk dat ook ds. Van der Velden op termijn een nieuwe uitzending tegemoet kan zien.

In de verslagperiode had ds. Van der Velden door middel van het vervullen van preekbeurten, regelmatig contact met zijn zendende kerk te Amstelveen. Rapportage en dergelijke vindt slechts minimaal plaats met de zendende kerk. Uiteraard wel met deputaten GVM, die in dezen de rol van de kerkenraad hebben overgenomen.

Het is jammer dat de theologische studie in de afgelopen periode ophield bij het voorbereiden van preken. Er zou eventueel tijd vrijgemaakt kunnen worden voor een postacademische studie zoals die door de TUK wordt aangeboden. De kosten die aan een dergelijke studie zijn verbonden zullen niet door Defensie worden gedragen. Verder is er gedacht aan bijscholing via het IRTT, maar daadwerkelijk contacten hierover zijn nog niet succesvol geweest.

Ds. Van Bruggen en ds. Van der Velden zijn blij met hun roeping als krijgsmachtpredikant. Deputaten bidden dat onze hemelse Vader hen beiden rijk wil zegenen in hun werk.

5.4.2 PENSIOENBREUK

In ons vorige rapport hebben we u kenbaar gemaakt dat er nog sprake was van een pensioengat bij onze twee krijgsmachtpredikanten. We hadden in die tijd overleg met de VSE, waarbij we gevraagd hebben of het mogelijk was om krijgsmachtpredikanten in de uitkeringsregeling op te nemen, zodat de kerk, waaraan de predikant voor zijn in dienst treden bij defensie verbonden was, de VSE machtigt tot een uitkering aan de krijgsmachtpredikant bij het bereiken van de leeftijd van 65 jaar of aan zijn weduwe.

Het antwoord dat wij hierop ontvingen, was dat dit mogelijk werd gemaakt door een aanpassing van het uitkeringsreglement.

5.4.3 SCHOLING

Naar de door de Generale Synode te Berkel en Rodenrijs 1996 vastgestelde regeling

A sub 4, moeten deputaten voor zover nodig speciale toerusting van de krijgsmachtpredikant regelen en begeleiden. In eerste instantie zijn we in contact getreden met het IRTT te Zwolle. In ons overleg met deze instelling is gebleken, dat er mogelijk iets met deze instelling is te regelen.

Maar op dit punt zijn we nog niet verder gekomen.

Vervolgens kwam van de krijgsmachtpredikanten het verzoek om theologische scholing met het oog op het omgaan met moderne theologie, waarmee hij in de kring van zijn collega's veel te maken krijgt. In eerste instantie denken deputaten in dit kader aan scholing aan de Theologische Universiteit te Kampen in de vorm van een post-academische studie. Contact hierover moet nog met de dagelijkse leiding van de TU worden opgenomen. Ook dit moet nog gebeuren.

Wel is er uit de vroegere CCCG-gelden een bedrag van € 2.000,== gereserveerd voor dit doel.

5.4.4 CONTACTOEFENING KRIJGSMACHTPREDIKANTEN

De contacten met de nu dienstdoende krijgsmachtpredikanten vindt op verschillende manieren plaats. Allereerst is er indien mogelijk de persoonlijke aanwezigheid van de beide krijgsmachtpredikanten tijdens onze vergaderingen. Verder wordt er regelmatig schriftelijk aan het deputaatschap gerapporteerd. Ook bezoeken deputaten de krijgsmachtpredikanten op hun werkplek - althans, als die werkplek in Nederland is. Tenslotte is er regelmatig contact via e-mail of telefoon. De verhoudingen liggen goed, zodat de gesprekken heel open zijn en in vertrouwen plaatsvinden.

5.4.5 CONTACTOEFENING RESERVE-KRIJGSMACHTPREDIKANTEN

Voor zover ons als deputaten bekend is, staat nog een 5-tal predikanten als reserve-krijgsmachtpredikant te boek. Van geen van hen hebben wij in de afgelopen periode een rapportage gehad. Dit wijst erop dat zij op dit moment weinig of niet ingeschakeld worden.

5.5 Contacten Deputaten CGK

In ons vorige rapport schreven we dat samenwerking met deputaten CGK in de toekomst bijna vanzelfsprekend leek, vanwege de verwantschap van hun taak en de onze, zeker nu ons deputaatschap uit twee secties bestaat: dezelfde werkonderdelen vinden we ook terug bij deputaten CGK. Samen met hen, en met de deputaten van de Nederlandse Gereformeerde Kerken, met wie zij al langer wat nauwer samenwerken, is er een conferentie georganiseerd voor hen en onze krijgsmachtpredikanten. Doorgesproken is o.a. over de regeling voor de viering van het H. Avondmaal door krijgsmachtpredikanten in crisis- en oorlogsgebieden, zoals die door onze synode is vastgesteld. Ook besprak br. E. van Middelkoop de actuele politieke situatie met ons, aan de hand van een inleiding met als titel: "Ethiek en geweld".

We hopen dat iets dergelijks met enige regelmaat kan terugkeren, als een ondersteuning van de gezamenlijke krijgsmachtpredikanten, voor hun doorgaande bezinning en toerusting en voor zo mogelijk een zekere afstemming van hun standpunten en visies.

Daarnaast hopen we ook op onze deputatenvergaderingen zo nu en dan in overleg te kunnen treden met deputaten CGK om zaken op elkaar af te stemmen.

5.6 Formulier zending krijgsmachtpredikant

De synode had als opdracht aan deputaten meegegeven, zich te bezinnen op de opname van een gedeelte in het zendformulier, waarin iets uitgedrukt wordt van de christelijke visie op de taak van de overheid.

We hebben in binnen- en buitenland gevraagd naar wat er op dit punt voorhanden kon zijn, maar dat leverde niets op. We komen dus met een eigen voorstel.

We willen voorstellen in het formulier tussen het onderdeel "De dienst van het Woord" en het onderdeel "Taak" (nl. van de krijgsmachtpredikant) een nieuw onderdeel op te nemen: in de kantlijn aangeduid als "De taak van de overheid", met als verwijstekst, ook in de kantlijn genoemd, Rom.13:1,4.

Dit onderdeel luidt dan als volgt:

"Het is hierbij van belang oog te hebben voor de plaats en taak van de overheid. Zij die gaan

dienen in de krijgsmacht, treden immers in dienst bij de overheid. Naar het Woord van God erkennen wij dat de overheid in dienst staat van God Zelf. Haar taak is: zo nodig met het zwaard het kwaad te keren of te wreken. Het is dan ook haar roeping, een krijgsmacht op te richten en in stand te houden. Het kwaad in deze wereld is immers een macht waarmee gerekend dient te worden."

Ook in het gebed is plaats ingeruimd om voorbede voor de overheid te doen. Een compleet door u vast te stellen zendformulier is als bijlage bij dit rapport gevoegd.

5.7 Instructie krijgsmachtpredikanten

Aanvullend rapport II d.d. 30 april 2005.

(in de plaats gezet van het oorspronkelijke art. 5.7)

Aanvullend rapport met betrekking tot het knelpunt, dat in het kort geformuleerd de vraag aangaat, of krijgsmachtpredikanten in bijzondere situaties de sacramenten mogen en kunnen bedienen. Bij bijzondere situaties valt te denken aan een gemeenschap van christenen, die vanwege hun taak in de krijgsmacht, voor langere tijd verstoken zijn van het gebruik en de bediening van de sacramenten in hun thuisgemeente.

Voorgeschiedenis

Vanaf 1984 hebben een tiental predikanten uit de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) als zogenaamde jaarling dienst gedaan binnen de krijgsmacht, met name bij de landmacht. Dat betekende, dat zij door hun gemeente voor de duur van één jaar en zes weken werden afgestaan voor de geestelijke verzorging in de krijgsmacht. Na die periode keerden zij weer in die gemeente terug. Door opschorting van de dienstplicht werd de krijgsmacht kleiner en waren er minder geestelijke verzorgers nodig. Dat betekende, dat er gedurende een aantal jaren een vacaturestop bestond. Halverwege de jaren negentig van de vorige eeuw, werden er weer vacatures opengesteld. De GS Berkel en Rodenrijs 1996 stelde de mogelijkheid open, om predikanten voor langere termijn te zenden als krijgsmachtpredikant. Wat voor hen betekent, dat zij na die termijn niet in hun gemeente zullen terugkeren, maar eventueel beroepbaar gesteld worden. Ook besloot die synode het lidmaatschap van het CIO-M (Interkerkelijk Contact in Overheidszaken - commissie Militairen) aan te vragen. Tot dan toe hadden we slechts een waarnemer in die commissie.

Vanuit die Commissie kwam de vraag naar de deputaten GVM, of er ook krijgsmachtpredikanten uit de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) konden worden "ingenomen"? Daar men bekend was met de moeite, die er binnen deze kerken heerste om de sacramenten binnen de setting van de krijgsmacht te bedienen.

Deputaten hebben toen intensief overleg gehad met de toenmalige HoofdLegerPredikant, ds. L. Born. In dat gesprek werd gesteld, dat een plaatsing in Seedorf (Duitsland) niet te verwachten was. Voor degenen onder u, die Seedorf niet kennen: Het is een grote Nederlandse legerplaats in het Noorden van Duitsland. Daar bestaat in het nabijgelegen plaatsje Zeven een oecumenische protestantse gemeente met een eigen kerkenraad en een eigen gemeentelijk leven. Daaraan werden de legerpredikanten van Seedorf in zekere zin verbonden. In het geval dat het een predikant uit de Gereformeerde Kerken zou zijn, kon er eventueel een andere legerpredikant voor de sacramentsbediening worden "ingevlogen".

Vandaag moet worden opgemerkt, dat die legerplaats en daarmee ook de oecumenische gemeente, op korte termijn zullen worden opgeheven.

In haar (aanvullend) rapport aan de GS Leusden 1999 hebben deputaten duidelijk gemaakt, dat bij de huidige ontwikkelingen ten aanzien van de krijgsmacht (inzet in oorlog- en crisisgebieden) er van krijgsmachtpredikanten gevraagd wordt, dat zij volledig inzetbaar zijn en daarom, onder bepaalde voorwaarden, ook het avondmaal moeten kunnen bedienen. Na een breedvoerige bespreking is daartoe toen het volgende besloten (artikel 70 van de acta, zie ook de rapportage van deputaten en de bespreking ter synode):

Besluit 3:

deputaten op te dragen voor uitzonderingssituaties in crisis- en oorlogsgebieden de dienstdoende legerpredikant zo te instrueren dat hij

- a. onverkort Gods Woord moet kunnen uitdragen;
- b. geestelijke verzorging moet kunnen geven aan de aan zijn zorg toevertrouwde militairen;

- c. het avondmaal kan vieren en bedienen, mits
1. in de samenkomst het karakter van de christelijke gemeente bewaard blijft;
  2. hij slechts uitnodigt wie ook in eigen gemeente daartoe gerechtigd zijn;
  3. hij hen wijst op hun persoonlijke verantwoordelijkheid in leer en levenswandel.

Gronden:

1. het is de taak van de krijgsmachtpredikant het Woord van God te verkondigen en geestelijke zorg te geven aan militairen in het hem toegewezen arbeidsveld;
2. de voorwaarde 'overal en volledig inzetbaar zijn' impliceert het bedienen van het avondmaal onder militairen in crisis- en oorlogsgebieden; in die gebieden is een strikte naleving van artikel 60 en 61 KO niet uitvoerbaar, maar in de avondmaal vierende gemeenschap dient ook in de vorm van een 'noodgemeente' de kerk van Christus herkenbaar te blijven (vgl. art. 61 KO);
3. tot het vieren van het avondmaal zijn gerechtigd, wie Christus met een waar geloof belijden en godvrezend leven;
4. van de deelnemers aan het avondmaal mag worden gevraagd dat zij zich houden aan het onderwijs van de Schriften in o.a. 1 Korintiërs 10:14 e.v. en 1 Korintiërs 11:17 e.v.

Besluit 4:

de in besluit 3 genoemde instructie voorlopig vast te stellen en nieuwe deputaten op te dragen, haar kritisch te toetsen en de volgende generale synode te dienen met een voorstel voor een definitieve instructie.

Grond:

In verband met het uitzonderlijk karakter van de bedoelde situatie dient de voorlopige instructie grondig doordacht en zo mogelijk in de praktijk getoetst te worden;

Vrij snel na de GS Leusden 1999 werden er twee krijgsmachtpredikanten vanuit onze kerken benoemd en door de kerken gezonden. Ds. A.H. van der Velden als legerpredikant en ds. J.P. van Bruggen als vlootpredikant. In de periode tussen 1999 en 2002 (GS Zuidhorn) deed zich geen situatie voor, waarin van onze krijgsmachtpredikanten sacramentsbediening werd gevraagd. Wel kwamen er vanuit de kerken bezwaren tegen de besluiten van de GS Leusden. De GS Zuidhorn heeft in reactie daarop het volgende besloten (zie Acta art. 101):

Besluit 1:

uit te spreken, dat het besluit van de Generale Synode Leusden 1999, Acta artikel 70 besluit 3, niet in strijd is met de Schrift, de belijdenis en de kerkorde.

Grond:

bezwaarden hebben vanuit de Schrift, belijdenis en kerkorde diverse belangwekkende opmerkingen gemaakt met betrekking tot de viering van het Heilig Avondmaal in de normale situatie, namelijk viering van het avondmaal in de gemeente van de Heer die samenkomt onder leiding en toezicht van de kerkenraad. Daarmee wordt niet aangetoond dat avondmaalsviering onmogelijk is in de hoogst uitzonderlijke situatie waarvan sprake is in voornoemd besluit, namelijk wanneer er in een oorlogs- of crisisgebied een samenkomst van gelovigen is die niet onder leiding en toezicht van een kerkenraad staat, maar waar wel een verantwoordelijke predikant is.

Besluit 2:

uit te spreken dat voornoemd besluit niet een toegeven is aan de hoofdkrijgsmachtpredikant en dus geen gevolg is van een dwingend voorschrift van de overheid noch dat hiermee de scheiding tussen kerk en staat geweld wordt aangedaan.

Grond:

de afspraak om eventueel avondmaal te bedienen in oorlogs- of crisissituaties is geen opdracht van de Hoofd Krijgsmacht Predikant maar een gevolg van afspraken die binnen het CIO-M door de protestantse kerken zijn gemaakt.

Besluit 3:

uit te spreken dat de regeling voor een dergelijke uiterst bijzondere situatie geen grond geeft te

veronderstellen, dat er in ons kerkverband nu sprake is of mag zijn van een open avondmaalstafel.

Grond:

het besluit is duidelijk genomen voor de situatie in een oorlogs- of crisisgebied waarbinnen militairen samenkomen om als bijzondere gemeenschap Gods Woord te horen en de sacramenten te gebruiken. Deze uitzonderingsbepaling creëert dus geen nieuwe regel voor die situaties waar geen sprake is van een oorlogs- of crisisgebied, maar wil de achterliggende criteria voor avondmaalsviering in het algemeen zo goed mogelijk naar deze bijzondere situatie vertalen.

Besluit 4:

uit te spreken dat voornoemd besluit niet in strijd is met door bezwaarden genoemde besluiten van eerdere generale synodes.

Gronden:

1. zowel de Acta van de Generale Synode Leeuwarden 1920 (art. 170), als de Acta van de Generale Synode Utrecht 1923 (art. 163), als de Acta van de Generale Synode Kampen 1951 (art. 141) hebben de normale omstandigheden op het oog en blijven op zich ook in het besluit van de Generale Synode Leusden 1999 gehandhaafd, dat alleen gaat over de bijzondere omstandigheid van een oorlogs- of crisissituatie;
2. weliswaar spreekt de Generale Synode Groningen 1946 uit, Acta art. 224B, dat zij het stichten van veld- en noodgemeente niet aanbeveelt, maar bij incidentele avondmaalsviering in een oorlogs- of crisisgebied is geen sprake van het instituut veld- of noodgemeente waar de Generale Synode Groningen 1946 op doelt.

Besluit 5:

het besluit van de Generale Synode Leusden 1999, Acta art. 70 besluit 3, als volgt te wijzigen: Deputaten op te dragen voor uitzonderingssituaties in crisis- en oorlogsgebieden de dienstdoende krijgsmachtspredikant zo te begeleiden en te adviseren dat hij, als eindverantwoordelijke daarvoor, wanneer het begeerd wordt en er gelegenheid bestaat, het avondmaal kan vieren en bedienen, mits

1. in de samenkomst het karakter van de christelijke gemeente gehonoreerd wordt, nl. dat ze een gemeenschap is op basis van Gods Woord die aan het onderlinge opzicht en de tucht gestalte geeft;
2. hij slechts hen uitnodigt ten aanzien van wie hij ervan overtuigd is
  - a. dat ze in de christelijke gemeente waartoe ze behoren, zijn toegelaten tot het avondmaal;
  - b. dat ze met ons overeenstemmen in de 'grondstukken' van de christelijke religie;
  - c. dat ze onberispelijk van levenswandel zijn;
  - d. dat ze met het oog op deelname aan het avondmaal bereid zijn zich te onderwerpen aan elkaars opzicht en tucht.

Gronden:

1. Christus heeft bevolen het avondmaal te vieren toen Hij zei: "Doet dit tot mijn gedachtenis";
2. Er mag mee gerekend worden dat in de extreme omstandigheden van een oorlogs- of crisisgebied er een speciale behoefte is aan de krachtige verzegeling van Gods genade;
3. het participeren in het instituut van krijgsmachtspredikant brengt met zich mee dat een krijgsmachtspredikant uit de Gereformeerde Kerken ook een roeping heeft ten opzichte van hen die geen lid zijn van een Gereformeerde Kerk;
4. ten onrechte was in voornoemd besluit de avondmaalsbediening beperkt tot de legerpredikant, terwijl al bleek dat de krijgsmachtspredikant bedoeld werd;
5. ten onrechte is in de discussie op de Generale Synode Leusden 1999 het begrip 'noodgemeente' ingebracht en vervolgens in grond 2 onder Acta art. 70 besluit 3 het begrip 'noodgemeente' genoemd, een begrip dat als zodanig niet is ingevuld en dat verwarring geeft met betrekking tot het besluit van de Generale Synode Groningen 1946, Acta artikel 224 b, daarover;
6. ten onrechte is in grond 3 van voornoemd besluit het element van het onderlinge opzicht en de tucht weggelaten;
7. op een markant punt komt deze situatie overeen met die van de christenen voor wie de Generale Synode Leeuwarden 1920, Acta art. 170, haar bepalingen heeft opgesteld namelijk dat "er voor hen geen gelegenheid bestaat om in de kerk, waarvan zij zelf lid zijn, het avondmaal te

gebruiken." Daarom kan die regeling, aangepast aan deze concrete situatie, ook hierop van toepassing zijn;

8. door het opzicht en tucht in het totaal van de avondmaal vierende gemeenschap neer te leggen wordt voorkomen dat het bedienen van het avondmaal alleen de verantwoordelijkheid is van de predikant of afhankelijk is van de mate waarin de predikant zijn mannen kent. Inzake de viering van het Heilig Avondmaal en de toelating daartoe heeft de predikant wel het laatste woord;

9. op deze manier krijgt het heilig houden van de avondmaalstafel een passende vorm.

Besluit 6:

uit te spreken dat

a. de werkwijze, zoals beschreven in GS Leusden Acta art. 70 besluit 4, voor deze situatie niet de heiligheid van de viering van het Heilig Avondmaal aantast;

b. het op grond van het nu gewijzigde besluit onnodig is dat deputaten nog een nadere instructie maken.

Grond:

dit gewijzigde besluit brengt voldoende kaders aan zodat de krijgsmachtpredikant zelf verder, onder begeleiding en advies van de deputaten, naar bevind van zaken kan handelen en daarvan achteraf, vanwege zijn verantwoordelijkheid aan deputaten, verantwoording kan afleggen.

Actuele situatie

1. Algemeen

We hebben twee krijgsmachtpredikanten: ds.A.H.van der Velden (legerpredikant) en ds.J.P.van Bruggen (vlootpredikant). Ds.Van der Velden is vanaf het najaar 2003 tot het voorjaar 2004 gedurende zes maanden geplaatst geweest in Banja Luka (Bosnië). Sindsdien is hij geplaatst op Oirschot als brigadepredikant van de 13e Brigade.

Ds.Van Bruggen is vanaf de zomer 2003 met zijn gezin vertrokken naar Aruba. Daar is hij voor de periode van 3 jaren geplaatst op Marinierskazerne Savaneta.

2. Ds.Van der Velden

Tijdens zijn verblijf in Bosnië heeft ds.Van der Velden twee maal het Heilig Avondmaal bediend (Kerst 2003 en Pasen 2004). Daarover heeft hij verslag gedaan aan deputaten. Hij heeft uitgelegd, dat je niet zo maar overgaat tot een avondmaalsviering. Het duurt enige tijd voor er een band met elkaar als christenen ontstaat. Ook heeft hij in de weken voorafgaande aan de viering persoonlijke gesprekken gehad met mogelijke deelnemers. Tijdens de viering maakte hij gebruik van een van onze korte avondmaalsformulieren. Daarin heeft nodiging én terugwijzing een plaats. Ook was er in de dienst vóór de viering een schuldbelijdenis en genadeverkondiging opgenomen.

Op de zeer beperkte basis van deze twee vieringen heeft ds.Van der Velden de huidige regeling met betrekking tot het bedienen van het avondmaal in crisisgebieden op haar bruikbaarheid kunnen toetsen. Hij heeft daarover de volgende opmerkingen gemaakt (deels mondeling, deels schriftelijk). Tijdens de periode van verblijf in genoemd gebied was er geen sprake van een vaste groep militairen. De zogenaamde rotaties verschilden nogal. Ook waren er de onregelmatige verloven. Dat betekent dat het in het betreffende legeronderdeel een gaan en komen van mensen is. Het gevolg is dat ook de samenstelling van de bezoekers van de diensten niet constant is. Dat maakt het moeilijk de huidige regelgeving goed in praktijk te brengen. Niet altijd kunnen er bevredigende gesprekken gevoerd worden en ook het onderling toezicht waar de regeling over spreekt, laat dan te wensen over.

Wel hanteert ds.Van der Velden voor zichzelf de regel, dat men in ieder geval regelmatige bezoeker van de diensten moet zijn. Maar ook daar zijn er onder, die nadrukkelijk aangeven niet te geloven. Zij vieren dan ook niet mee. Door de wijze waarop hij omging met avondmaalsviering was het duidelijk dat het avondmaal iets bijzonders is en niet vanzelf spreekt. In tegenstelling tot de diensten van de aalmoezeniers. Zij houden in het algemeen een wekelijkse viering.

Een complicerende factor was met de kerstviering, dat de dienst een internationaal karakter had. De dienst werd niet alleen door Van der Velden, maar ook door een engelse 'padre' geleid. Dat noopte onze predikant tot veel overleg. Dat heeft ook plaatsgevonden. Daarin bleek het mogelijk de betrokken engelse geestelijk verzorger in hoofdzaak mee te krijgen in de richting waarin ds.Van der Velden het avondmaal wilde bedienen. Ook vroeg dit om 'verdeling' van de verschillend genationaliseerde militairen onder de beide betrokken geestelijken. De dienst zelf was tweetalig.

Met betrekking tot de huidige situatie in Bosnië merkte onze legerpredikant het volgende op. Volgens hem kun je niet meer spreken van een oorlogs- of crisisgebied. Zo wordt het door uitgezonden militairen ook zeker niet meer ervaren. Ook het flink afgenomen aantal daar gelegerden is een indicatie: van ooit meer dan 3000 naar nu minder dan 200.

Hoewel de opgedane ervaring qua aantal avondmaalsvieringen minimaal is, kunnen toch wel enkele conclusies getrokken worden. Gegeven de situatie heeft ds. Van der Velden zich ingezet om het karakter van het avondmaal recht te doen. Dat wordt ook door anderen ter plekke opgemerkt. Wel blijkt het onderling toezicht en het toezicht door de predikant vaker moeilijk te realiseren vanwege de dynamiek van de organisatie.

Wat het internationale karakter betreft, lijkt dat in crisisgebieden een tamelijk veel voorkomende situatie te zijn. Dat maakt dat internationale diensten regelmatig zullen voorkomen. Evenals overigens nederlandstalige diensten met meerdere voorgangers. Dat bemoeilijkt een inbreng vanuit onze regelgeving.

Geconstateerd moet ook worden, dat de huidige termen oorlogs- en crisisgebieden het huidige spectrum van uitzendingen door de landmacht niet dekken. Er is onderscheid tussen het huidige Bosnië en bijvoorbeeld de uitzending van commando's en mariniers naar Afghanistan. Dat gebied is overigens ook door onze regering nog eens expliciet als oorlogsgebied gekwalificeerd.

3. Ds. Van Bruggen

Op de marinierskazerne Savaneta bevindt zich een klein gebouw, dat gebruikt wordt voor kerkdiensten. Het wordt 'de kapel' genoemd. Er is op die kazerne geen kerkelijke gemeente met kerkenraad en een gemeentelijk leven. Wel wordt er tweewekelijks 's zondags een dienst belegd in de kapel. De bezoekers bestaan niet alleen uit mariniers en hun gezinnen. Ook andere op het eiland woonachtige en werkzame Nederlanders bezoeken de diensten. Ds. Van Bruggen heeft geconstateerd dat het aantal mariniers onder de bezoekers in het tweede jaar van zijn verblijf beduidend is toegenomen.

De komst van een vlootpredikant luidde een nieuwe periode in. In de periode vóór de komst van Van Bruggen hebben er jaren vlootalmoezeniers gewerkt. Ook dat heeft zijn weerslag gehad op het aantal bezoekers. Er bleven er ook weg na de wisseling van geestelijk verzorger. Momenteel bedraagt het aantal bezoekers 60 - 80 mensen.

Uit de rapporten van Ds. Van Bruggen wordt duidelijk, dat zijn werkterrein niet scherp af te bakenen valt. Via de kerkdiensten in de kapel zijn er veel contacten met andere eilandbewoners. De mensen zijn zeer, voornamelijk RK-, religieus. Er is ook een zelfstandige protestantse kerk, die geen banden heeft met de PKN in Nederland. Wel heeft er een predikant gewerkt, die inmiddels weer naar Nederland is vertrokken. Daarmee is onze vlootpredikant de enige predikant op het eiland geworden. Af en toe gaat hij voor in de protestantse kerk. Hij en zijn gezin bezoeken die ook als hij vrij is. Verder doet hij naast op de kazerne ook wel in de genoemde kerk pastoraal en catechetisch werk. Ook heeft hij reeds een aantal begrafenissen moeten leiden. Met Kerst 2003 was er in de openlucht een kerstnachtdienst met 1300 aanwezigen. Kortom ds. Van Bruggen vervult op het eiland een centrale functie.

Ds. Van Bruggen rapporteert, dat er op het eiland ten enenmale aansluiting ontbreekt met het gereformeerde denken, ook in de protestantse kerk. Daarin probeert hij waar hij kan te helpen. Omdat de protestantse kerk een voorganger nodig heeft en ook andere hulp behoeft, heeft hij die gemeente in contact gebracht met BBK. Ook heeft de betreffende gemeente onlangs een advertentie geplaatst, ook in ND, waarin om een voorganger wordt gevraagd.

Onze vlootpredikant zegt over zijn werksituatie het volgende: "De mogelijke vragen die dit oproept zijn mijns inziens niet het gevolg van het 'vlootpredikant zijn', maar volledig het gevolg van het feit dat Aruba een kerkelijk gezien verwaarloosd gebied is. En een gereformeerd predikant is volgens mij ook niet geloofwaardig, wanneer hij drie jaar lang onder verwijzing naar reglementen in een (heel) ver Nederland roept, dat hij geen enkele taak naast zijn werk oppakt. Je bent als dominee ook nog een keer een geroepen mens."

In al dit werk heeft onze vlootpredikant ook te maken met vragen rondom avondmaal én doop. Een aantal malen heeft hij met de kapelgemeenschap het avondmaal gevierd. Wel geeft hij aan deputaten aan, dat hij daarmee in de knel komt met de generaal-synodale bepalingen.

Daarnaast heeft hij te maken met drie soorten doopaanvragen. In de eerste plaats zijn er op dit rooms-katholieke eiland veel rooms-katholieke mensen, die hem vragen hun kind te dopen. Voor hen is de doop niet meer dan een individueel sacraal symbool. Dergelijke doopverzoeken wijst onze predikant dan ook af.

Ook kan het gebeuren, dat er vanuit een mariniersgezin een vraag komt om te dopen. Dat is nog niet gebeurd. Wel hanteert ds. Van Bruggen daar voor zichzelf de regel voor, dat er in dat geval dooponderwijs aan de ouders moeten kunnen worden gegeven en dat er een opdracht aan ten grondslag moet liggen van een kerkelijke gemeente in Nederland waarin de dopeling kan worden bijgeschreven.

Een derde situatie die zich wel heeft voorgedaan, is die waarin de kerkenraad van de protestantse kerk besloot 2 vrouwen en hun kinderen toe te laten via de doop. Ds. Van Bruggen bleek de enige te zijn, die hen volwassencatechese kon geven als voorbereiding op hun doop. Na een half jaar belijdeniscatechese heeft hij deze vrouwen en hun kinderen gedoopt. Dit alles in de setting van de genoemde kerk. Wel kreeg Van Bruggen van meerderen de reactie: "Zo intensief qua voorbereiding en vragen kennen wij dit niet."

Tijdens een werkverlof is met ds. Van Bruggen gesproken over zijn werk, voorgaan in diensten en bediening van het avondmaal. Ds. Van Bruggen kwam naar zijn gevoel in de knel met de synodale bepalingen ten aanzien van avondmaalsviering in crisisgebieden. Hij heeft hierin een weg gezocht en dit tijdens zijn werkverlof aan de deputaten voorgelegd. Hij heeft die weg gezocht vanuit het uitgangspunt van de volledige inzetbaarheid van de krijgsmachtpredikant. Hij bracht in rekening de verantwoordelijkheid, die hij draagt binnen de situatie waarin hij zijn functie vervult. Uitstel van een beslissing over wel of geen avondmaal vierten achtte hij op een bepaald moment niet verantwoord, terwijl hij wist dat deputaten er rond diezelfde vraag – wel of geen avondmaal op Aruba –nog niet uit waren en er ook niet op korte termijn uit zouden komen. Deputaten zien in, dat voor ds. Van Bruggen een handelen in eigen verantwoordelijkheid min of meer onvermijdelijk was, en zijn van oordeel, dat hij zorgvuldig zijn afwegingen gemaakt heeft en gehandeld heeft.

Toch kan het daar niet bij blijven. Meer nog dan in de situatie van onze legerpredikant wordt in die van onze vlootpredikant duidelijk, dat de bepalingen met betrekking tot het avondmaal voor hem niet te hanteren zijn. In de eerste plaats niet, omdat Aruba geen crisis- of oorlogsgebied is. In de tweede plaats niet, omdat er in de huidige regelingen geen ruimte is voor de bediening van de doop. Meer algemeen kan gesteld worden, dat de regeling ook niet voorziet in voorkomende situaties van de vlootpredikant. De opvarenden daarvan zijn ook vaak langdurig van huis en tegelijk verkeren zij niet in een crisisgebied. Kortom: er zal naar andere termen moeten worden gezocht. Termen die alle situaties omvatten waarin men langdurig en geïsoleerd van huis is en waar zich dus geen kerken in de omgeving bevinden.

Om tot een zorgvuldige regeling te komen, lijkt het verstandig daarbij aansluiting te zoeken bij de huidige regeling en niet direct een andere insteek te kiezen. Onze krijgsmachtpredikanten zijn immers dienaren van het Woord in volle rechten. Met betrekking tot de bediening van de sacramenten in de krijgsmacht hebben zij enkele restricties. Die kunnen worden aangepast.

6 OVERZICHT VAN DE ACTIVITEITEN SECTIE MILITAIREN

6.1 Voortzetting werk CCCG en integratie in deputaatschap

De 4 bestuursleden van de "Stichting Contact Gereformeerde Militairen", de broeders Lap, Plas, Tel en Stam stemden er mee in om op 21 februari 2004, de voormalige Contact Commissie Gereformeerde Garnizoenskerken (CCCG), op te heffen. Hiermee komt een einde aan de zorg voor militairen door een commissie die bijna 47 jaar dienstbaar is geweest. Met dankbaarheid kunnen we terug zien op het vele werk dat door de commissie is gedaan en dat mag worden voortgezet onder de vlag van Deputaten Geestelijke Verzorging Militairen van de Gereformeerde Kerken in Nederland. Het werk van de CCCG is in enigszins gewijzigde vorm voortgezet door de sectie Militairen. De nadruk bij de werkzaamheden is meer komen te liggen op het verschaffen van informatie, het geven van ondersteuning en toerusting.

6.2 Actualiseren bestand militairen en onderhouden en opzetten van het netwerk

Adressen van militairen zijn niet compleet, mutaties zijn in het verleden niet doorgevoerd, er zijn veel militairen waar geen adres van bekend is. Daarom werd er besloten om een mailing te maken naar alle kerken in Nederland via e-mail of een brief voor inventarisatie. Deze mailing is begin april 2004 verstuurd naar alle 273 kerken. Na de zomervakantie is opnieuw een mailing verstuurd naar de vele kerken die nog niet hadden gereageerd. Op het moment van verslaglegging is de inventarisatie nog niet compleet, omdat lang niet alle kerken gereageerd hebben. Het beeld van slecht reageren op vragen was al bekend van de CCCG-periode. Het is verontrustend, dat dit beeld niet verandert, nu de kerken verenigd in de synode van Zuidhorn besloten hebben de zorg voor militairen als een kerkelijke taak te beschouwen en daarom aan een deputaatschap toe te vertrouwen.

6.3 Opzetten website

Het opzetten van de website is nog in de voorbereidende fase. De hoop is een website in de lucht te hebben voor aanvang van de synode van Amersfoort. In de website-commissie zitten zowel leden van de sie. krijgsmachtpredikanten als de sie. militairen.

Het algemene doel van de website is het ondersteunen van het netwerk aan contacten tussen gereformeerde militairen (onderling), de kerken in binnen- en buitenland, deputaten GVM, familieleden en bekenden van militairen en andere betrokkenen. Dat netwerk als zodanig is niet neutraal, maar gericht op geestelijke ondersteuning en verzorging. Dat kleurt dus ook de website.

Een tweede doel van de website is het bieden van informatie (op verschillende niveaus) aan gereformeerde militairen of aan hen die dat willen worden en hun familieleden en bekenden. Die informatie wordt nu gegeven via de brochure Tot je dienst en deels via het tijdschrift In 's Konings dienst. Er valt binnen de informatie in ieder geval te onderscheiden tussen het geven van antwoorden op specifieke vragen, het bieden van algemenere achtergrondinformatie en het voorhouden van wervende informatie (word lid, meld je aan, doe mee, etc.). Genoemde doelstellingen kunnen bereikt worden door het:

- i. Verzamelen van contactinformatie via emailformulieren
- ii. Gericht plaatsen van nieuws
- iii. Gebruik van agenda voor vergaderingen, activiteiten, cursussen
- iv. Uitwisselen van ervaringen
- v. Gerichte informatie via veelgestelde vragen verspreiden
- vi. Uitgeven van een emailnieuwsbrief

6.4 Uitgeven IKD

Het blad van de CCCG In 's Konings dienst (IKD) wordt voortgezet door de sectie militairen. Ook de sectie krijgsmachtpredikanten kan een bijdrage leveren aan dit blad en het als aanvulling op andere media gebruiken. Het kan naast de website bestaan, die niet alle functies van een gedrukt blad kan overnemen en die niet dezelfde doelgroep bereikt. Wel is de uitgavenfrequentie van het IKD verlaagd naar 2 maal per jaar.

Om een goede integratie van beide secties voor wat betreft het maken van het blad te waarborgen, is er een gezamenlijke redactieraad geformeerd.

6.5 Onderhouden van contacten met militairen die op uitzending gaan

Uit het land komen moeizaam meldingen binnen van contactpersonen en scriba's die militairen aanmelden die op uitzending gaan. Als de melding tijdig binnenkomt, bezoekt br. Van der Burgh de betreffende militair. Meestal krijgen we pas melding als de militair al hoog en breed is uitgezonden. Naast het -indien van toepassing- met elkaar in contact brengen van uitgezonden broeders of zuster worden hun postadressen in het ND vermeld en wordt er met het thuisfront contact onderhouden.

De krijgsmachtdelen en het thuisfrontcomité geven op professionele wijze begeleiding en voorlichting aan uitgezonden militairen en hun relaties. In het verleden werden geen thuisfrontdagen meer gehouden, omdat de belangstelling te gering was. Toch geeft het gewijzigde beleid ten aanzien van deelname aan operaties die meer risico's voor de militairen met zich meebrengen voldoende aanleiding om hier als gereformeerde broeders en zusters met elkaar over te spreken. Daarom heeft het deputaatschap besloten om op een avond te beleggen voor broeders en zusters die in 2004 met uitzending te maken hadden. Voor deze avond werd op brede schaal uitgenodigd via persoonlijke uitnodigingen en aandacht in de pers. Ook werden hier de christelijke gereformeerde deputaten voor uitgenodigd. Via de Wekker en Opbouw werden ook christelijke en Nederlandse gereformeerde broeders en zusters uitgenodigd.

Op 1 oktober 2004 is deze avond gehouden in Bunschoten. Er was een bevredigende belangstelling van 26 personen. Iedereen kijkt terug op een geslaagde avond. op deze avond kwamen zaken aan de orde als: hoe gaat de thuisgemeente met uitzending om; hoe beleg je diensten in een uitzendgebied als er geen krijgsmachtpredikant is; hoe sporen je idealen als hulpverlener met de rauwe werkelijkheid van het uitzendgebied.

7 CONCEPT INSTRUCTIE

Het takenpakket van deputaten dient o.i. het volgende te omvatten:
Voor wat de sectie krijgsmachtpredikanten betreft:

- a als instantie te fungeren waaraan de overheid (c.q. de hoofdkrijgsmachtpredikant) mededeling kan doen, indien zij een of meer krijgsmachtpredikanten uit de gereformeerde kerken wenst;
- b de ontwikkeling in de (geestelijke verzorging binnen de) krijgsmacht zo nauwkeurig mogelijk te volgen, te toetsen en zo nodig daarop in te spelen;
- c een nauw contact met de hoofdkrijgsmachtpredikant te onderhouden om zo mogelijk tot goede afspraken te komen voor een verantwoord functioneren van door onze kerken uitgezonden legerpredikanten;
- d het lidmaatschap van de CIO-M te continueren en daarin naar vermogen een constructieve bijdrage te leveren;
- e ijverig te zoeken naar predikanten die geschikt en bereid zijn de functie van krijgsmachtpredikant te vervullen, ongeacht of dit een plaats bij de landmacht, bij de luchtmacht of bij de vloot betreft, en zo te komen tot een bezetting van de plaatsen die voor gereformeerde predikanten beschikbaar zijn; daarbij dient gehandeld te worden conform de door de synode Zuidhorn 2002 vastgestelde en door de synode van Amersfoort Zuid bevestigde regelingen A, B en C;
- f ten aanzien van hun arbeid contact te onderhouden met de deputaten voor de Relatie tussen Kerk en Overheid voor overleg met betrekking tot onderwerpen die beide deputaatschappen regarderen;
- g geregeld contact te onderhouden met de dienstdoende en reserve-krijgsmachtpredikanten om van hen rapport te ontvangen van hun (eventuele) werkzaamheden, hen bij te staan in de uitoefening van hun functie en zo nodig te informeren over de huidige gang van zaken.

Voor wat de sectie militairen betreft:

- h het opzetten en onderhouden van een netwerk van gereformeerde militairen in binnen- en buitenland;
- i het onderhouden van contacten met het thuisfront van gereformeerde militairen, met inschakeling van de thuiskerken;
- j het begeleiden van gereformeerde militairen bij hun plaatsing in of uitzending naar het buitenland;
- k het uitgeven van de periodiek voor gereformeerde militairen In 's Konings Dienst;
- l het organiseren van cursussen ter voorlichting en toerusting voor (aanstaande) gereformeerde militairen. Dit kan gebeuren in nauwe samenwerking met de deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen van de Christelijke Gereformeerde Kerken en de krijgsmachtpredikanten uit beide kerkverbanden, zo mogelijk met steun van het Steunpunt Gemeenteopbouw en/of het Gereformeerd Maatschappelijk Verbond (GMV).

Algemeen:

- m het, op basis van bestudering van de ontwikkelingen binnen de krijgsmacht, opstellen van nota's en adviezen, die in de contacten met de hoofdkrijgsmacht-predikant en bij de deelname aan de CIO-M een constructieve bijdrage aan de geestelijk verzorging van militairen kunnen betekenen;
- n van hun arbeid aan de volgende generale synode rapport uit te brengen en te beoordelen of het volledige rapport aan de kerken toegezonden moet worden, en dan zes maanden voor aanvang van de synode.

Wat de werkwijze van het deputaatschap betreft, blijft gelden:

De beide secties hebben gezamenlijk overleg over de taken van de beide secties, met name voor de beleidsmatige kant (tenminste twee maal per kalenderjaar).
Daarnaast werken de secties zelfstandig aan de uitvoering van hun specifieke taken. Terugkoppeling vindt steeds plaats naar de voltallige deputatenvergadering, die ook de rapportage richting generale synode vaststelt.

8 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

8.1 Terug- en Vooruitzien

Resumerend zien uw deputaten met dankbaarheid terug op de periode waarover wij u nu rapporteren. We hebben mogen zien hoe onder Gods zegen ons werk als deputaten, maar ook het werk van onze krijgsmachtpredikanten in uiteenlopende situaties, mogelijk is geweest. Ook de ondersteuning van gereformeerde militairen kon, nu vanuit het uitgebreide deputaatschap, blijven plaatsvinden. We bidden of dit alles ook in de toekomst goede voortgang mag hebben. De inzet voor gereformeerde militairen en het door middel van predikanten in de krijgsmacht aanwezig zijn vormen een uitdaging, die we graag in de aandacht van de kerken willen aanbevelen. De mogelijkheden daartoe zijn ons door God gegeven.

8.2 Vragen en voorstellen

In ons rapport hebben we u een aantal vragen voorgelegd en voorstellen gedaan. Deze zetten we hier nog even op een rij:

- a Voorstel bezetting deputaatschap.
- b Vraag of de GS kan instemmen met het verwijderen van de uitzonderingssituatie in oorlog- en crisis-gebieden uit het besluit van de GS Zuidhorn.
- c Voorstel om te komen tot vaststelling van het in bijlage 2 opgenomen formulier voor zending van krijgsmachtpredikanten.

9 BIJLAGEN

Bijlage 1: Opdracht van de Generale Synode te Zuidhorn 2002.

Bijlage 2: Concept van (voortaan te gebruiken) FORMULIER voor zending van krijgsmachtpredikanten.

Bijlage 3: DVD Televisie kerkdienst Aruba.

BIJLAGE 1

De Generale Synode te Zuidhorn 2002 besloot opnieuw deputaten te benoemen, verdeeld over de secties krijgsmachtpredikanten en militairen, met de volgende opdracht:

- a als instantie te fungeren waaraan de overheid (c.q. de hoofdkrijgsmachtpredikant) mededeling kan doen, indien zij een of meer krijgsmachtpredikanten uit de Gereformeerde Kerken wenst;
- b de ontwikkeling in de (geestelijke verzorging binnen de) krijgsmacht zo nauwkeurig mogelijk te volgen, te toetsen en zo nodig daarop in te spelen;
- c een nauw contact met de hoofdkrijgsmachtpredikant te onderhouden om zo mogelijk tot goede afspraken te komen voor een verantwoord functioneren van door onze kerken uitgezonden legerpredikanten;
- d het lidmaatschap van het CIO-M te continueren en daarin naar vermogen een constructieve bijdrage te leveren;
- e ijverig te zoeken naar predikanten die geschikt en bereid zijn de functie van krijgsmachtpredikant te vervullen, ongeacht of dit een plaats bij de landmacht, bij de luchtmacht of bij de vloot betreft, en zo te komen tot een bezetting van de plaatsen die voor gereformeerde predikanten beschikbaar zijn; daarbij dient gehandeld te worden conform de door de Generale Synode Zuidhorn 2002 vastgestelde regelingen A, B en C;
- f ten aanzien van hun arbeid contact te onderhouden met de deputaten voor de relatie tussen kerk en overheid voor overleg met betrekking tot onderwerpen die beide deputaatschappen regarderend;
- g geregeld contact te onderhouden met de dienstdoende en reserve-krijgsmachtpredikanten om van hen rapport te ontvangen van hun (eventuele) werkzaamheden, hen bij te staan in de uitoefening van hun functie en zo nodig te informeren over de huidige gang van zaken;
- h het opzetten en onderhouden van een netwerk van gereformeerde militairen in binnen- en buitenland;*
- i het onderhouden van contacten met het thuisfront van gereformeerde militairen, met inschakeling van de thuiskerken;*
- j het begeleiden van gereformeerde militairen bij hun plaatsing in of uitzending naar het buitenland;*
- k het uitgeven van de periodiek voor gereformeerde militairen In 's Konings Dienst;*
- l het organiseren van cursussen ter voorlichting en toerusting voor (aanstaande) gereformeerde militairen. Dit kan gebeuren in nauwe samenwerking de deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen van de Christelijke Gereformeerde Kerken en de krijgsmachtpredikanten uit beide kerkverbanden, zo mogelijk met steun van het Gereformeerd Vormingsinstituut (GVI) en/of het Gereformeerd Maatschappelijk Verbond (GMV);*
- m het, op basis van bestudering van de ontwikkelingen binnen de krijgsmacht, opstellen van nota's en adviezen, die in de contacten met de hoofdkrijgsmachtpredikant en bij de deelname aan het CIO-M een constructieve bijdrage aan de geestelijk verzorging van militairen kunnen betekenen;
- n hun werkzaamheden te verrichten binnen het vastgestelde budget, dat separaat zal worden toegezonden;
- o van hun arbeid aan de volgende generale synode rapport uit te brengen en te beoordelen of het volledige rapport aan de kerken toegezonden moet worden, en dan zes maanden voor aanvang van de synode.

(* de onderdelen h. tot en met l. behoorden eerder tot het werk van de CCCG)

BIJLAGE 2

FORMULIER VOOR ZENDING VAN EEN DIENAAR VAN HET WOORD VOOR HET WERK VAN KRIJGSMACHTPREDIKANT (Concept als bijlage bij Rapportage aan de GS Amersfoort 2005)

Gemeente van onze Here Jezus Christus,

de kerkenraad heeft u bekend gemaakt dat de predikant, ds ..., vanuit de Geref. kerken gezonden zal worden om de functie van krijgsmachtpredikant te vervullen.

Wij willen samen de zegen van de Here vragen over de taak die hij zal aanvaarden. Met het oog daarop willen we eerst horen hoe de Here in Zijn Woord spreekt over dienaren van het Woord, ook als ze hun ambt via een functie in de krijgsmacht vervullen.

De dienst van het Woord

- Openb. 5:9* God, onze hemelse Vader, wil uit elke stam en taal en volk en natie van het menselijk geslacht een gemeente roepen en vergaderen tot het eeuwige leven.
- Joh. 3:16, 17* Hiertoe heeft Hij zijn eniggeboren Zoon in de wereld gezonden.
- Joh. 10:11, 12* Deze is gekomen als de goede Herder, die zijn leven inzet voor zijn schapen, zodat zij leven en overvloed hebben.
- Joh. 21:15-23* Als de goede Herder stelt Hij in voortdurende zorg voor zijn schapen herders aan, om in Zijn naam de schapen te weiden. Het is goed dat er ook herders zijn die omzien naar schapen die door verblijf in en uitzending door de krijgsmacht terecht kunnen komen in extreme omstandigheden.
- Ook deze kwetsbare schapen van Christus' kudde mag de rechte weg gewezen worden van het Woord, zoals er voor hen ook de vertroosting mag zijn door de dienst van de gebeden en, onder bepaalde condities, ook de bemoediging door het sacrament van het heilig Avondmaal.

De taak van de overheid

- Rom 13:1, 4* Het is hierbij van belang oog te hebben voor de plaats en taak van de overheid. Zij die gaan dienen in de krijgsmacht treden immers in dienst bij de overheid. Naar het Woord van God erkennen wij, dat de overheid in dienst staat van God Zelf. Haar taak is zo nodig met het zwaard het kwaad te keren of te wreken. Het is dan ook haar roeping een krijgsmacht op te richten en in stand te houden. Het kwaad in deze wereld is immers een macht, waarmee gerekend dient te worden.

- Taak** De kerken hebben vanouds gebruik gemaakt van de bijzondere mogelijkheid die de overheid haar biedt om dienaren van het Woord ook aanwezig te laten zijn in de krijgsmacht.
- Zij zenden hiertoe predikanten die als krijgsmachtpredikanten zorgen voor Woordverkondiging en pastorale begeleiding en voor een christelijk getuigenis in woord en daad, onder militairen – dit zowel in vreedstijd als in crisis- en oorlogssituaties.

Zoals bekend is [*dit, voor het geval er een verbintenis met een nieuwe kerk wordt aangegaan*] of:

Zoals eerder is bekend gemaakt [*dit, als de verbintenis met de eigen gemeente blijft*], heeft ds. ... een benoeming tot krijgsmachtpredikant aangenomen. Hij wordt door de kerken gezonden om per ... zijn taak binnen de krijgsmacht te vervullen.

- 2 Tim.4:1.2; Tit.2:1* Het zal zijn taak zijn om overeenkomstig de opdracht die de Here zijn dienstknechten in zijn Woord geeft, het Woord te verkondigen, zuiver en onverkort. Zo zal hij de boodschap van genade en redding door Jezus Christus mogen brengen aan allen die het willen horen.

- Joh.21:15c, 16c, 17c* Ook zal hij hen die geloven of de Here zoeken, ter wille van hun geestelijk leven zo goed mogelijk terzijde staan, en hen, als ze bijzondere pastorale zorg nodig hebben, trouw bijstaan.

- Mat. 5:16* Voor verzoeken van anderen om bijstand en hulp, zal hij zoveel mogelijk als een goed christen open staan.
- 1 Joh. 4:9,10* Zo zal hij met heel zijn leer en leven getuigen van de liefde van God die openbaar gemaakt is in Jezus Christus, onze Here, en zal hij tot een zegen kunnen zijn voor allen die hij met het evangelie bereikt en begeleidt.
Op zijn bijzondere plek als geestelijk verzorger binnen de krijgsmacht zal hij zijn taak met toewijding en trouw moeten vervullen, Als hij daartoe geroepen wordt, zal hij ook de militairen moeten bijstaan die worden ingezet bij operaties in crisisgebieden en aan een oorlogsfront.
- De predikant zal zijn werk doen in verbondenheid aan de gemeente van Christus. Aan de raad van de kerk zal hij regelmatig verantwoording afleggen van zijn werk. Voor zijn ambtelijk functioneren zal de kerk verantwoordelijk zijn als het gaat om opzicht en tucht. Ook zal van de kerk verwacht mogen worden dat er meegeleefd wordt met de dienaar van het Woord die zijn werk heeft binnen de krijgsmacht. In de goede samenwerking met hen die zijn zending namens de kerken begeleiden, zal de levende band met de kerken vorm krijgen.
- Zending* U staat nu gereed, br. ..., om namens de Geref. kerken in Nederland gezonden te worden als predikant in de krijgsmacht. Wil daarom voor God en zijn heilige gemeente op de volgende vragen antwoorden:
- Ten eerste:
- Bent u bij het op u nemen van deze taak ervan overtuigd dat u daarmee een taak gaat vervullen waartoe God u roept en waartoe de Geref. kerken in Nederland u zenden?
- Ten tweede:
- Aanvaardt u de Schriften van het Oude en Nieuwe Testament als het enige Woord van God en de volkomen leer van de verlossing en verwerpt u alles wat daarmee in strijd is?
- Ten derde:
- Belooft u dat u overeenkomstig deze leer uw taak trouw zult vervullen, in goed contact met de gemeente waaraan u verbonden wordt en in nauwe samenwerking met hen die namens de kerken die u zenden, u zullen begeleiden en bijstaan, en u daarbij godvrezend zult gedragen in heel uw leven?
- Ten vierde:
- Belooft u zich te onderwerpen aan de kerkelijke vermaning en tucht, overeenkomstig de kerkorde, indien u zich in leer of leven misgaat?
- Wat is daarop uw antwoord?
- (Antwoord:) Ja.
- Zegen* God, onze hemelse Vader, die u geroepen heeft tot dit ambt, versterke u, verlichte u door zijn Geest en leide u zó in de uitoefening van uw taak, dat u daarin gehoorzaam bent en uw werk vrucht draagt, tot eer van zijn naam en tot uitbreiding van het rijk van zijn Zoon Jezus Christus. Amen.
- Opdracht* Geliefde broeder in Christus, God heeft u geroepen tot de bijzondere taak waarvoor de Geref. kerken in Nederland u zenden in de krijgsmacht om daar op te treden als dienaar van onze Here Jezus Christus. Ga dan in de kracht van de Heilige Geest uit tot deze arbeid.
- 2 Tim. 1:8, 9* Schaam u niet voor het getuigenis van onze Here, maar wees bereid voor het evangelie te lijden in de kracht van God, die ons behouden heeft en geroepen met

een heilige roeping.

- 2 Tess. 3:1* Geliefde broeders en zusters, ondersteunt u van uw kant deze dienaar met blijdschap. Bidt voor hem dat het Woord van God door zijn werk mag klinken op allerlei plaatsen binnen de krijgsmacht, tot ondersteuning voor hen die geloven, tot een getuigenis aan hen die niet geloven, en tot verheerlijking van God. Vraagt de Here of door de dienst van deze gezondene de genade en de liefde van Christus ook in de krijgsmacht opgemerkt mogen worden. Smeekt
- Ps. 91:11* onze hemelse Vader, dat Hij onze broeder en die bij hem zijn behoedt op al hun wegen.
- 1 Tim. 2:1, 2* Bidt ook voor de overheid, dat die bij de vervulling van haar taak met wijsheid het zwaard van de krijgsmacht mag inzetten. Smeek God of Hij
- Jes. 2 : 2-4* door middel daarvan het kwaad wil keren. Laat daarbij ook het verlangen
- Micha 4:3* naar het rijk van vrede, waarvan de Bijbel zo rijk spreekt, doorklinken.
- Rom. 16:25, 27* Hem nu die bij machte is ons te versterken, Hem, de alleen wijze God, zij, door Jezus Christus, de heerlijkheid in alle eeuwigheid! Amen.

Gebed Omdat wij uit onszelf tot dit alles niet in staat zijn, zullen wij nu de almachtige God aanroepen.

Barmhartige Vader, wij danken U, dat U uit het verloren menselijk geslacht door de dienst van mensen U een gemeente wilt vergaderen tot het eeuwige leven. Vandaag wordt een broeder, die een dienaar mag zijn van uw Woord, gezonden om de taak van krijgsmachtspredikant te gaan vervullen.

Wij bidden U, wil hem door uw Geest steeds weer bekwaam maken tot de dienst waartoe U hem geroepen hebt. Wil zijn verstand verlichten, zodat hij uw evangelie zuiver naleeft en bekend maakt en zo leeft en werkt, dat daardoor velen mogen zien wie Jezus Christus voor hen wil zijn. Geef dat op de plaatsen waar hij zich bevindt, het evangelie mag doorklinken.

Wil zo door zijn dienst de gelovigen bemoedigen. En geef evenzeer dat hij zijn dienst zegenrijk kan vervullen voor allen van wie de zorg aan hem is toevertrouwd.

Geef dat hij zo door heel zijn persoon en werk de liefde die u voor alle mensen hebt zichtbaar maakt.

Schenk hem wijsheid en volharding in alle moeiten en verdrukkingen, die hem in zijn dienst kunnen overkomen. Bewaar hem op al zijn wegen. Geef hem uw genade, dat hij met volharding vasthoudt aan uw Woord, en met al uw getrouwe dienstknechten mag ingaan tot het feest van zijn Heer.

Wij bidden U voor de overheid, voor wie hij nu taken gaat verrichten, of U haar wijsheid, inzicht en voorzichtigheid wilt schenken, opdat zij het zwaard, dat de krijgsmacht in haar handen is, op zo'n manier mag inzetten, dat daarmee de vrede gediend wordt.

Wij bidden U, geef ons en de gemeenten die met ons verbonden zijn in deze arbeid, uw genade, dat wij gelovig acht geven op uw werk in deze dienst van het evangelie en uw dienaar opdragen in onze gebeden, zodat wij ons mogen verblijden over de kracht van het evangelie, dichtbij en ver van huis.

Behoed ook door zijn dienst uw kinderen die werkzaam zijn in de krijgsmacht. Laat de verkondiging van Christus in woord en daad de ogen openen van hen die Christus nog niet kennen. Breng zo al uw uitverkorenen tot U, zodat de grote dag van Jezus Christus spoedig mag aanbreken.

Verhoor ons, barmhartige Vader, door uw geliefde Zoon, onze Here Jezus Christus.

In zijn naam bidden wij U:

Onze Vader, die in de hemelen zijt,

uw naam worde geheiligd;

uw koninkrijk kome;

uw wil geschiede, gelijk in de hemel alzo ook op de aarde,

Geef ons heden ons dagelijks brood;

en vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren;

en leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze.
Want van U is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid tot in eeuwigheid.
Amen.